

Prof. dr hab. Beata Możejko

Gdańsk 31. 01. 2020

Zakład Historii Średniowiecza Polski

i Nauk Pomocniczych Historii

Instytut Historii

Uniwersytet Gdański

**Ocena dorobku naukowego w postępowaniu habilitacyjnym
dr. Rafała Simińskiego**

Doktor Rafał Simiński magisterium uzyskał w 2000 roku na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu, od 1 października 2000 został zatrudniony jako asystent w Zakładzie Historii Średniowiecza, Instytucie Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Szczecińskiego. W 2006 roku obronił na Wydziale Humanistycznym tego Uniwersytetu dysertację doktorską, *Przestrzeń w Inflantach i Prusach w XIII i XIV w.*, napisaną pod kierunkiem prof. Stefana Kwiatkowskiego. Od 1 X 2007 habilitant zatrudniony jest jako adiunkt w Zakładzie Historii Średniowiecza IHiSM Uniwersytetu Szczecińskiego.

Oprócz monografii, zgłoszonej jako osiągnięcie naukowe (zob. poniżej) habilitant jest autorem monografii: *Od solitudo do terra culta. Przestrzeń jako przedmiot wyobrażeń w Inflantach i Prusach od XIII do początku XV wieku*, Wydawnictwo TNT, Toruń 2008. Jest też współredaktorem tomu: *Między misją a profesją. Ewolucja roli dyplomaty w stosunkach międzynarodowych na przestrzeni dziejów*, Szczecin 2016. Po doktoracie opublikował 45 tekstów naukowych, w tym kilka w języku niemieckim. Głównym nurtem badawczym habilitanta jest średniowiecze, koncentruje się między innymi na relacjach pomorsko-krzyżackich, dziejach pomorskich klasztorów w średniowieczu, dziejach Inflant i Prus w XIII-XV wieku.

Ocena dorobku naukowego dr Rafała Simińskiego do habilitacji

W tym miejscu wymieniam i oceniam teksty przekazane mi jako kserokopie do oceny – (bez żadnego ich spisu), w autoreferacie jest mowa też o innych tekstach, których nie otrzymałam. Nie jest dla mnie jasne, skąd ta różnica, zresztą autoreferat miejscami jest pisany bardzo pośpiesznie, zwłaszcza w części odnoszącej się do omówienia pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych.

Badania dr Rafała Simińskiego koncentrują się zatem na kilku aspektach. Początkowo była to problematyka związana z dziejami Inflant i Prus w XIII-XV wieku. Habilitant opublikował kilka artykułów związanych z tą problematyką, najważniejszym rezultatem jest w tym wypadku wspomniana już monografia, stanowiąca poprawioną i rozszerzoną wersję rozprawy doktorskiej: *Od solitudo do terra culta. Przestrzeń jako przedmiot wyobrażeń w Inflantach i Prusach od XIII do początku XV wieku*, Toruń 2008. Autor podjął w niej bardzo interesujące zagadnienie pojmowania przestrzeni. Monografia porusza między innymi takie zagadnienie jak poznawanie przestrzeni (tu wątek mobilności); świadomości geograficznej o Inflantach do przełomu XII i XIII wieku; poznawania przestrzeni Inflant i Prus, poszerzanie horyzontu geograficznego dzięki podróżom w celu prowadzenia działalności handlowej, odbyciu studiów uniwersyteckich czy realizacji celów dewocyjnych (pielgrzymki). Ważnym aspektem rozprawy były też takie problemy jak sposób organizowania przestrzeni, terminologia związana z przestrzenią, oraz wartościowanie przestrzeni w skali lokalnej i krajowej.

Do tych inflanckich wątków swoich zainteresowań habilitant powraca jeszcze wielokrotnie, nie ograniczając się przy tym do zagadnienia związanego z przestrzenią, tylko – co ważne – rozszerzając pole badań. Dobrym przykładem jest przedłożony do oceny artykuł *Rycerstwo inflanckie wobec choroby i śmierci w świetle testamentów z przełomu XIV i XV wieku*, w: *Choroba i śmierć w perspektywie społecznej w XIII-XXI wieku*, Warszawa 2010. Autor zwrócił uwagę na fakt, iż spośród trzech grup społeczeństwa Inflant to rycerstwo było tą grupą, która najpóźniej zaczęła się odwoływać do testamentu jako formy zabezpieczenia spraw majątkowych.

Po doktoracie habilitant podjął kolejne wątki badawcze, z których najważniejszy niewątpliwie jest ten dotyczący relacji pomorsko-krzyżackie w średniowieczu. W tym nurcie badawczym,

obok monografii zgłoszonej jako osiągnięcie naukowe (zob. poniżej) mieszczą się artykuły: *Od układu korczyńskiego do traktatu toruńskiego. Polityka księcia słupskiego Bogusława VIII wobec zakonu krzyżackiego w latach 1403-1411*, w: *Od traktatu kaliskiego do pokoju oliwskiego. Polsko-krzyżacko-pruskie stosunki dyplomatyczne w latach 1343-1660*, praca zbiorowa, Warszawa 2014, s. 165-193, a także *Pommersche Gesandte und Unterhändler in den diplomatischen Beziehungen des Herzogtums Pommern-Stolp mit dem Deutschen Orden in Preußen in den Jahren 1395-1426*, w: *Akteure mittelalterlicher Außenpolitik: Das Beispiel Ostmitteleuropas*, hrsg. Von . N. Kersken, S. Flemmig, Marburg 2017, s. 69-92. Habilitanta zajmują także jednostkowe losy osób związanych z Pomorzem, jak w artykule *Konrad Bonow-archidiakon Tribsees, nadpleban Stralsundu i administrator biskupstwa kamińskiego na tle stosunków pomorsko-krzyżackich w pierwszych dziesięcioleciach XV wieku*, w: *Kościół i duchowieństwo w średniowiecznej Polsce i na obszarach sąsiednich*, pod red. R. Biskupa i A. Radzywińskiego, Toruń 2013, s. 139-166. Przedmiotem badań R. Simińskiego są także konkretne działania dyplomatyczne jak w wypadku artykułu : *Traktat przymierza królu Eryka Pomorskiego i książąt Pomorza Zachodniego z zakonem krzyżackim w Prusach i Inflantach z 15 września 1423 roku*, *Średniowiecze Polskie i Powszechne*, 7 (11), 2015, s. 69-94.

Habilitant prowadzi też badania nad dziejami pomorskich klasztorów w średniowieczu, czego odzwierciedleniem jest choćby tekst: *Zarys dziejów klasztoru premonstratensów w Białobokach*, w: *Klasztor premonstratensów w Białobokach. Archeologia i Historia*, red. M. Rębkowski i F. Biermann, Szczecin 2015. Ważne miejsce w dorobku habilitanta zajmuje artykuł *Kosztowności pomorskich klasztorów w świetle wykazów z czasów sekularyzacji w pierwszej połowie XVI wieku*, *Przegląd Zachodniopomorski*, 2018.

Ocena udział w grantach, konferencjach, dorobku dydaktycznego i organizacyjnego dr Rafała Simińskiego

Habilitant wykazuje się dużą aktywnością, uczestniczył w licznych konferencjach, a kilka organizował. Prowadzi zajęcia dydaktyczne, ćwiczenia i wykłady z historii średniowiecza powszechnej i historii średniowiecza Polski, a także wykłady i ćwiczenia odnoszące się do form komunikacji w średniowieczu, czy innych zagadnień związanych z kulturą w średniowieczu. Od 2001 roku jest opiekunem Koła Naukowego Archiwistów, działającego w Instytucie Historii i Stosunków Międzynarodowych US. W latach 2013-2018 pełnił funkcję przewodniczącego instytutowego Zespołu ds. Jakości na kierunku Historia. W latach 2011-2017 był sekretarzem szczecińskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego. Od

2014 roku jest promotorem pomocniczym w przewodzie doktorskim mgr Michała Aleksandra Franiaka, *Treści ideowe i religijne w arangach dokumentów Księstwa Gryfitów (od 1295 r.)*. Habilitant udziela się też na polu popularyzator nauki, prowadzi zajęcia dla słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku.

Jak dotąd brak w tym dorobku habilitanta aktywności w pozyskiwaniu grantów, czy udziału w pracach zespołu grantowego (a przynajmniej nie ma mowy o tym w autoreferacie). Należy wyrazić tylko zachętę do podjęcie takich działań na kolejnym etapie kariery naukowej.

Ocena dorobku naukowego- osiągnięcie naukowe/artystyczne : monografia :

Konflikt-Pojednanie – Współpraca. Studia nad polityką książąt zachodniopomorskich i biskupów kamińskich wobec Zakonu Krzyżackiego w Prusach w latach 1320-1423, Wrocław 2019, ss. 725.

Oceniana monografia oprócz Wstępu składa się z trzech rozdziałów, zakończenia, wykazów skrótów, bibliografii, indeksów: osobowego i geograficznego oraz streszczenia w języku niemieckim. Celem autora była analiza wielopłaszczyznowej relacji książąt zachodniopomorskich i biskupów kamińskich z dostojnikami zakonnymi. Zależało mu też na poznaniu przyczyn i tła konfliktów pomiędzy tymi stronami. (Wstęp s. 12). Objaśnił także, iż temat zostanie rozpatrzony w dwóch powiązanych ze sobą perspektywach badawczych. Pierwsza z nich ma na celu charakterystykę kluczowych problemów relacji zachodniopomorsko-krzyżackich. Druga z kolei koncentruje się na analizę przesłanek aktywności książąt zachodniopomorskich i biskupów kamińskich na forum międzynarodowym (s. 14). Przekonująco został objaśniony zakres terytorialny pracy oraz ramy chronologiczne (1320- 1423). We Wstępie habilitant szeroko i wnikliwie omówił stan badań nad interesującym go tematem, sięgając do prac od XVIII wieku po czasy współczesne. Już na tym etapie autor wykazał się erudycją, co zresztą potwierdza cała rozprawa i bibliografia. Trzeba też podkreślić, iż rozprawa habilitanta oparta jest na solidnej podstawie źródłowej, kwerendą objęto archiwa w Berlinie, Greifswaldzie, Gdańsku, Krakowie, Szczecinie, Toruniu i Warszawie, i oczywiste jest że najważniejszych materiał dla podjętej tematyki pochodzi z Tajnego Archiwum Państwowego w Berlinie-Dahlem (Geheimes Staatsarchiv Preußischer Kulturbesitz Berlin-Dahlem).

Pierwszy rozdział monografii poświęcony jest płaszczyznom sporu i porozumienia w stosunkach pomorsko-krzyżackich w latach 1320-1423. Jako pierwsze zagadnienie rozdział ten podejmuje kwestie granicy zachodniopomorsko-krzyżackiej w latach 1320-1423. W omawianym rozdziale autor poddał wnikliwej analizie problem delimitacji granicy brandenbursko-krzyżackiej w latach 1310-1313, czyniąc to w oparciu o źródła jak i odnosząc się do bogatego dorobku historiografii w tej sprawie. Kolejny podrozdział poświęcony jest delimitacji granicy zachodniopomorsko-krzyżackiej do 1350 r. W rozdziale pierwszym autor zajął się także kwestią sporów granicznych i ich rozwiązywaniem od połowy XIV w. do lat 20 XV w. Tu zwłaszcza ważne z punktu widzenia organizacji i przebiegu negocjacji granicznych uwagi habilitanta odnośnie dobierania osób do komisji odnoszących się do sporów terytorialnych (może tylko na marginesie razi mnie nieco sformułowanie, że książę Wacław VII skierował do prac w zespole sześć osób (s. 99), owo skierowanie do prac w zespole brzmi bardzo współcześnie, odnosi się do takich zjawisk jak prace parlamentarne czy komisje rektorskie). Szczegółowo omówione zostały nie tylko spory ale też system zagospodarowywania terenów pogranicznych. Tylko bardzo sporadycznie czytelnik pozostaje bez odpowiedzi, chodzi mi tu o zjazd w Bytowie przed 21 X 1403, domyślam się że wspominające o nim źródło (autor daj w przypisie) list z OF 3, k 143, tylko ogólnie wymienił wysłanników Krzyżaków i przedstawicieli księcia Bogusława i to jedyna przyczyna dla której habilitant także tylko tak ogólnie o tym wspominał, bez podawania, kto personalnie wchodzi w skład tych poselstw. (s. 110-111). Następny punkt tego rozdziału jest poświęcony charakterystyce granicy zachodniopomorsko-krzyżackiej w latach 1320-1423. Na uwagę zasługują wnioski końcowe tego podrozdziału, odnoszące się do etapów pomorsko-krzyżackich konfliktów granicznych. (s. 160- 161).

Kolejny podrozdział pierwszego rozdziału koncentruje się na udziale księstwa słupskiego w polsko-krzyżackich procesach polubownych w latach 1412-1422/23. Tym razem dokładnej analizie poddane zostały zarówno przygotowania procesowe (tu zwłaszcza cenna Tabela 1. Wykaz dokumentów zabranych przez delegację krzyżacką na posiedzenie sądu polubownego w Budzie w 1412 r., s. 169) jak i sam przebieg procesów, ze szczególnym uwzględnieniem strony pomorskiej. Niewątpliwie trzeba zgodzić się z Autorem, iż „udział Bogusława VIII w polsko-krzyżackim procesie polubownym w latach 1412 -1414 należy zaliczyć do jednego z najważniejszych wydarzeń w dziejach stosunków księstwa słupskiego z zakonem krzyżackim w Prusach”. (s. 233).

Rozdział drugi omawianej monografii podejmuje problem społeczeństwa zachodniopomorskiego w polityce książąt i biskupów kamińskich wobec zakonu krzyżackiego w Prusach w latach 1320-1423. Pierwszy wątek, którym zajął się autor dotyczy struktury społeczeństwa stanowego na Pomorzu Zachodnim w średniowieczu. Habilitant wnikliwie analizuje proces kształtowania się elit politycznych Pomorza Zachodniego. Odniósł się także do układów pomorsko-krzyżackich w latach 1320-1423 (tu ważne Tabele 3: Traktaty i układy pomorsko-krzyżackie w latach 1320-1423, oraz Tabela 4 zestawienie regestów dokumentów odnoszących się do relacji książąt Pomorza Zachodniego z zakonem krzyżackim w Prusach w latach 1320-1423. Kolejny ważny wątek dotyczy mechanizmów egzekucji zapisów układu lęborskiego z 10 lipca 1386 i świeckiego z 30 kwietnia 1388 r. Może szkoda, że autor nie podkreślił jak ważną rolę w takiej egzekucji odgrywały listy (s. 316 in). Wykorzystał te źródła jednak moim zdaniem już w tym miejscu, w zakończeniu tych dywagacji należało odnieść się do roli listu jako narzędzie nie tylko komunikacji ale i też politycznego nacisku (szantaż polityczny o ujawnieniu korespondencji itd.). Co prawda obszernie dywagacje o listach odnajdujemy też w następnym rozdziale trzecim a konkretnie w podrozdziale 3.2.1, są to jednak uwagi odnoszące się do genezy i charakterystyki źródła, traktując listy jako dokumentację polityki danych władców.

W omawianym rozdziale habilitant odniósł się też do problemu kontaktów finansowych książąt zachodniopomorskich z zakonem krzyżackim w Prusach. Za trafną należy uznać jego uwagę, iż brak badań nad finansowymi podstawami władzy książęcej na Pomorzu Zachodnim uniemożliwia pełną odpowiedź na pytanie o przyczyny zaciągania przez Gryfitów pożyczek u krzyżaków. Autor podjął się jednak, co uznać należy za słuszne, próby charakterystyki tej sytuacji finansowej (s. 329- 366). Dodam próby udanej i wartej w przyszłości rozwinięcia. R. Sumiński wykazał też finansowe związki (pożyczki, zadłużenie, służba wojskowa za żołd) pomiędzy rycerstwem zachodniopomorskim a Zakonem.

Kolejnym wątkiem poruszonym przez habilitanta w drugim rozdziale jest kwestia organizacji dyplomacji książąt zachodniopomorskich i biskupów kamińskich, tu zwłaszcza uwagi odnoszące się do dyplomatów, posłów i negocjatorów (s. 382- 408). Moim zdaniem ta analityczna część mogła znaleźć się już w trzecim rozdziale odnoszącym się do narzędzi polityki książąt zachodniopomorskich i biskupów kamińskich w Prusach w latach 1320-1423.

Za metody i środki polityki władców zachodniopomorskich wobec Zakonu krzyżackiego w Prusach we wspomnianym zakresie chronologicznym autor uznał zjazdy, słusznie uznając je za jedno z najważniejszych środków ówczesnej dyplomacji. Habilitant dość arbitralnie

stwierdził „w praktyce dyplomatycznej późnego średniowiecza utarł się zwyczaj, że rozmowy pomiędzy władcami starano się prowadzić na neutralnym gruncie” (s. 412), akurat w tym wypadku odwołując się tylko do dwóch prac (autor zwykle bardzo szeroko odnosi się do literatury), można to było poszerzyć o prace historiografii anglojęzycznej. To stwierdzenie o wyborze miejsca powinno z pewnością być poddane szerszej dyskusji, zwłaszcza, że w innym miejscu (s. 415) autor stwierdził, iż „wybór miejsca prowadzenia pertraktacji między władcami zależał w średniowieczu od kilku czynników”. Na pozytywną ocenę zasługuje umieszczone w tym rozdziale tabela 6 (Zjazdy książąt pomorskich i biskupów kamińskich z mistrzami krajowymi i wielkimi mistrzami zakonu krzyżackiego w Prusach w latach 1320-1423). Za bardzo interesujący uznaję także podrozdział poświęcony prezentom w kontaktach zachodniopomorsko-krzyżackich, to także temat z dalszym potencjałem badawczym na szerokim europejskim tle. Obszerne części rozdziału trzeciego odnosi się do charakterystyki listów książąt i księżnych zachodniopomorskich oraz biskupów i administratorów diecezji kamińskiej. Autor omówił ich treść a także ich formalne elementy (jak intytulacja itd.). Podobnej analizie zostały poddane listy rycerstwa zachodniopomorskiego oraz listy miast i mieszczan zachodniopomorskich. Przedmiotem analizy objęto też dokumentację kontaktów finansowych oraz dokumenty traktatowe.

Omawiana tu monografia jest bardzo obszerna i analityczna, zgromadzono ogromny materiał, postawiono wiele pytań i trochę szkoda, że zakończenie jest mimo wszystko dość ogólne.

Monografię *Konflikt-Pojednanie – Współpraca. Studia nad polityką książąt zachodniopomorskich i biskupów kamińskich wobec Zakonu Krzyżackiego w Prusach w latach 1320-1423*, Wrocław 2019 oceniam bardzo pozytywnie, spełnia ona wymogi Ustawodawcy i stanowi ważne osiągnięcie naukowe dr Rafała Sumińskiego.

KONKLUZJA :

Dorobek naukowy, dydaktyczny, organizacyjny i popularyzatorski habilitanta Rafała Simińskiego oceniam pozytywnie i stwierdzam, że spełnia wymagania stawiane w art. 18a ust. 5 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. *O stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki* z późniejszymi zmianami (Dz.U. z 2003 r. nr 65, poz. 595, Dz.U. z 2005 r., nr 164, poz. 1365, Dz.U. z 2011 r., nr 84, poz. 455, Dz.U. z 2015 r., poz. 1842, Dz.U. z 2016, poz. 1586) i tym samym stanowi podstawę do nadania dr Rafałowi Simińskiemu stopnia doktora habilitowanego, dlatego też wnoszę o dopuszczenie dr Rafała Simińskiego do dalszego

etapu postępowania o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych w zakresie historii.

Beata Wigła